

1. Майєр Джеральд М. Основні проблеми розвитку економіки: монографія / Майєр Джеральд М., Раух Джемс, Філіпенко Е. – К.: Либідь, 2003. – 688 с.
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vodaba/2009_36/index.files/St65_36.htm
3. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України: монографія / Б.М. Данилишин. – К.: РВПС України, 1999. – 716 с.
4. Фоміна М.В. Сталий економічний розвиток та особливості його реалізації в умовах глобалізації./ М.В. Фоміна // Наук. вісник НЛТУ України. – 2011. – вип. 21.19. – С. 39 – 45.
5. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку: монографія / Г. Дейлі. – К.: Інтелсфера, 2002. – С. 49-69.
6. Галушкіна Т. П. Теоретико-методологічні засади природо-ресурсного менеджменту в Україні / Т. П. Галушкіна, А. Й. Жемба // Вісник нац. університету водного господарства та природокористування : зб. наук. праць. – Рівне, 2010. – Ч. 2, № 4 (44). – С. 24–34.

Дячун Ольга

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

ЕВОЛЮЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Економічна система - це сукупність взаємопов'язаних і певним чином упорядкованих елементів економіки.

Людству відомі різні економічні системи, які сформувалися у процесі тривалого історичного розвитку. Їх можна класифікувати за відповідними критеріями. Найпоширенішою в економічній науці є класифікація економічних систем за двома ознаками:

- за формою власності на засоби виробництва;
- за способом управління господарською діяльністю.

На основі цих ознак розрізняють такі типи економічних систем: традиційну, ринкову, командну, змішану.

– Традиційна економічна система панувала в минулому, і зараз деякі її риси властиві слаборозвинутим країнам. Вона характеризується багатокладністю економіки, збереженням натурально-общинних форм господарювання, відсталою технікою, широким застосуванням ручної праці, нерозвиненою інфраструктурою, найпростішими формами організації праці і виробництва, бідністю населення. На соціально-економічні процеси

значний вплив справляють освячені століттями традиції та звичаї, релігійні та культові цінності, кастовий і соціальний поділ населення. У сучасних умовах країни з традиційною економікою потерпають від засилля іноземного капіталу і надмірно активного перерозподілу національного доходу державою.

– Ринкова економічна система (економіка капіталізму вільної конкуренції) характеризується пануванням приватної власності на інвестиційні ресурси, передбачає функціонування великої кількості діючих виробників і покупців товарів, свободу вибору підприємницької діяльності, особисту свободу всіх економічних суб'єктів, однаковий доступ їх до ресурсів, науково-технічних досягнень, інформації. Всі макро- та мікроекономічні процеси (розподіл ресурсів, ціноутворення, створення доходів тощо) регулюються ринковим механізмом на основі вільної конкуренції. Втручання держави в економічні процеси мінімальне і виважене. Усі економічні рішення приймаються ринковими суб'єктами самостійно на свій страх і ризик.

– Командна економічна система базується на пануванні державної власності, одержавленні та монополізації народного господарства, жорсткому, централізованому директивному плануванні виробництва і розподілі ресурсів, відсутності реальних товарно-грошових відносин, конкуренції і вільного ціноутворення. Їй притаманні висока затратність виробництва, несприйнятливість до НТП, зрівняльний розподіл результатів виробництва, відсутність матеріальних стимулів до ефективної праці, хронічний дефіцит (особливо товарів народного споживання) тощо. Усе це ознаки недостатньої життєздатності командної системи, які закономірно призвели її до кризи, а потім і розпаду.

– Змішана економічна система є адекватною формою функціонування сучасних розвинутих країн і характеризується такими рисами:

1) високим рівнем розвитку продуктивних сил і наявністю розвинутої ринкової інфраструктури суспільства;

2) різноманітністю (плюралізмом) форм власності й рівноправним функціонуванням різних господарюючих суб'єктів (приватних, колективних, корпоративних, державних);

3) оптимальним поєднанням ринкового механізму з державними методами регулювання економіки, які органічно переплітаються і доповнюють один одного;

4) орієнтацією на посилення соціальної спрямованості розвитку економіки. Збільшуються затрати на освіту, медичне обслуговування, створюються державні й приватні фонди соціального страхування та соціального забезпечення населення тощо.

Економічна система характеризується різними сферами функціонування, рівнями господарювання її суб'єктів. Сучасна економічна система є не сукупністю індивідуальних господарств одного рівня, а складною субординованою системою трьох рівнів, що

взаємодіють. Розвиненість, взаємодія та взаємодоповнення економічних рівнів є запорукою стійкості, динамічності та ефективної результативності системи. Здатність комплексно, адекватно і своєчасно реагувати на зміни навколишнього середовища свідчить про мобільність економічної системи.

Основою ринкової економіки є пріоритетний розвиток в умовах багатоманіття форм власності різновидів приватної власності. Вона реалізується через найбільш повну взаємопов'язану систему економічних прав, визначених відомими західними економістами ще на початку 60-х років нашого століття: право володіння, тобто право виключного фізичного контролю над благами; право користування, тобто право застосування корисних властивостей благ для себе; право управління, тобто право вирішувати, хто і як буде забезпечувати використання благ; право на доход, тобто право володіння результатами від використання благ; право суверена, тобто право на відчуження, споживання, зміну або знищення блага; право на безпеку, тобто право на захист від експропріації благ і від шкоди з боку зовнішнього середовища; право на передачу благ у спадок; право на безстроковість володіння благом; заборона на використання способом, що наносить шкоду зовнішньому середовищу; право на відповідальність у вигляді стягнення, тобто можливість стягнення блага на сплату боргу; право на залишковий характер, тобто право на існування процедур та інституцій, що забезпечують поновлення порушених повноважень.

Список використаних джерел:

1. Національна економіка: Начальний посібник./ Білоцерківець В.В., Завгородня О.О., Лебедєва В.К.- К.: Центр учбової літератури, 2011.-280 с.
2. Курс економічної теорії: Навчальний посібник./ За ред. С.І. Архієреєва, Н.Б. Решетняк.- Харків: НТУ, 2010.-331 с.

Левицький Віталій

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

КОНЦЕПЦІЇ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Історичний досвід світової економіки підтверджує, що держава була вимушена втручатися в економічні процеси. Але ступінь цього втручання на окремих етапах розвитку товарного виробництва був неоднаковою. Тобто, у всіх економічних системах держава регулює економіку. Таке втручання було зумовлене самим існуванням держави та необхідністю вилучення значної частини суспільного продукту для покриття